
Medvídek Pú

Svá nejznámější díla, knihy *Medvídek Pú* (1926 – v originále *Winnie the Pooh*) a na ni navazující *Púovo zátiší* (*The House At Pooh Corner*, 1928), které dnes vycházejí povětšinou souborně (jako například ve vydání nakladatelství Albatros z roku 1984 ve skvělém překladu Hany Skoumalové, které vlastním já a z nějž budu v této práci citovat), napsal A. A. Milne pro svého syna Christophera Robina Milneho (1920 – 1996), jenž v nich sám vystupuje jako postava Kryštůfka Robina. Pú se však již předtím objevil v jedné z básní Milneovy nejznámější básnické sbírky pro děti *When We Were Very Young* (1924), která nese název *Teddy Bear*, vyšla již dříve v britském humoristickém časopise *Punch* a medvídek Pú v ní vystupuje ještě pod jménem Mr. Edward Bear, jímž jej Kryštůfek Robin původně pojmenoval. Ilustrace z této knihy se pak stala základem pro Púovu podobu v pozdějších Disneyho filmových adaptacích.

Ilustrace z knihy
*When We Were Very
Young*

Postavami knihy jsou, jak je všeobecně známo, personifikované Kryštůfkovy hračky, které v ní však nevystupují přímo v podobě hraček (jak je tomu například v americkém animovaném filmu *Toy Story*), ale jsou to zvířata žijící ve svých domcích v lese, v českém překladu zvaném Stokorcovy. Jediné detaily, jež prozrazují, že by se mělo jednat o neživé věci, je zprvce to, jak Ijáček ztratí ve čtvrté kapitole *Medvídka Pú* svůj ocas, ze kterého si Sova omylem udělá šňůru od zvonku, Pú mu jej vrátí a v dalších kapitolách již Ijáček vystupuje s ocasem, což by asi u skutečných zvířat bylo možno jen za předpokladu pokročilé veterinární plastické chirurgie, a pak také tajemné souvětí na samém začátku knihy. (str. 7: *Tady jde ze schodů za Kryštůfkem Robinem Michal Medvěd hlavou napřed, bum, bum, bum. Jinak to ani neumí, ale někdy mu připadá, že to přece jen musí jít taky jinak; jen kdyby tak mohl na chvíli přestat tlouci hlavou o zem a zamyslit se nad tím, jistě by na to přišel.*)

Samotný Kryštůfek Robin je pro zvířátka jednak kamarádem, ale zároveň má funkci jakéhosi soudce, předsedy, zkrátka autority, kterou všichni respektují, dokonce i přemoudřelá Sova a veledůležitý Králíček, a všichni stojí o jeho radu a přízeň. Kryštůfek vystupuje rozvážně a rozumně, má spíše atributy dospělého člověka a ve vztahu k „dětským“ zvířátkům působí skoro jako rodič či učitel, který je dobře zná, rozumí jim a dokáže s nimi „psychologicky pracovat“, smířit jejich spory, případně po zásluze ocenit jejich výjimečné či hrdinské činy. Nicméně on zdaleka není hlavní postavou knihy a dostává v ní relativně malý prostor.

Ostatní postavy bych si dovolil stručně představit, třebaže ony a jejich základní povahové rysy bývají obecně známy: Pú jakožto dobrosrdečný pohodář poněkud prosté mysli, závislý na

medu, ale i umělecky činný – vždyť složil mnoho básní a písní v knize citovaných. Prasátko jako tvor bojácný, nesmělý, avšak za kritických okolností odhalující svou dobře skrytou vůli, srdnatost a vnitřní sílu. Osel Ijáček jako depresivní, sebestředný cynik vybavený inteligencí, kterou využívá především ke svému agresivnímu humoru, utápějící se většinu času v sebelítosti a se silně oslabenými sociálními dovednostmi. Dalšími sebestřednými postavami jsou Králíček a Sova: obě se pyšní svou „chytrostí“, u Králíčka se projevuje pocitem nadřazenosti nad ostatní a nesmírnou touhou být klíčovou postavou dění, organizátorem, hybatelem věcí, třebaže jeho skutečné schopnosti tomu ne vždy odpovídají. Sova je pak příkladem posedlosti poznáním a více či méně zbytečnými vědomostmi, kterými se snaží dělat dojem na ostatní, ale bez skutečné moudrosti, přirozené inteligence a zdravého rozumu (které samy mohou existovat a fungovat i bez vzdělání) jí tyto znalosti nejsou vůbec k ničemu. Později přibude ještě Klokance – pragmatická matka na plný úvazek, která vše podřizuje péči o své hyperaktivní dítě, Klokánka. Je milující a starostlivá, ale dokáže se chovat i chladnokrevně a vypočítavě ve prospěch svého potomka, jak je tomu u matek běžné. A poslední postavou, která se objeví až v *Púově zátiší*, je Tygr – vedle Klokánka nejvíce „dětský“ charakter, nekontrolovatelný živel, který se vlastně stane jakýmsi druhým dítětem Klokance. Nejzajímavější na Tygrovi je však i jeho nevyhraněnost, touha po poznání své vlastní přirozenosti. Má v sobě určitou exotiku, tajemnost (nikdo neví, kdo to je, odkud se vzal) a za jeho lehkomyšlnou chvástavostí, s jakou se prezentuje, když tvrdí, že všechno dovede (což jej mnohdy přivede do problémů), je spíše jeho malé sebezpoznaní a dětská touha si vše osahat, vyzkoušet, objevit, co mu nejvíce vyhovuje, metodou pokus-omyl.

Co mají vlastně tyto postavy představovat? Zdá se, že každá zosobňuje určité archetypální lidské vlastnosti, ačkoli (zejména Pú, Prasátko, Králíček a Ijáček) přece jen nejsou tak schématické a zjednodušené, jako kupříkladu zvířátka v klasických bajkách, které by snad mohly kapitoly *Medvídky Pú* do jisté míry připomínat. Každá z postav si postupně projde v průběhu knihy nějakou zkouškou či situací, která v nich probudí jejich skryté přednosti nebo jim naopak přinese poučení. Nesmělé, bojácné Prasátko zachrání riskantním kaskaderským kouskem Sovu, které spadne dům; Pú, považovaný všeobecně za hloupého, přijde s geniálním nápadem, který uzemní i samotného Kryštůfka Robina a pomůže zachránit Prasátko při povodni; arogantní Králíček opovrhne divokým, chaotickým Tygrem, chce mu dát lekci a dovést jej na neznámé místo, kde se Tygr ztratí, čímž se naučí pokoře – skutečnost je však poněkud jiná, v mlze se totiž ztratí a pokoře se naučí Králíček sám. Taková situace se objeví prakticky v každé kapitole. Dokonce i postava asociálního Ijáčka se do jisté míry vyvíjí – v samém závěru *Púova zátiší* je naznačeno, že se Ijáček začne snažit mezi

ostatní začleňovat, když mu Králíček vmete do tváře prostou pravdu, že si za svou osamělost může sám a nemůže z ní obviňovat druhé.

Americký autor Benjamin Hoff napsal knihu *Pú a Tao* (vydavatelství Mandarin Paperbacks, 1989, v originále *The Tao of Pooh*), ve které tvrdí, že samotný medvídek Pú je vlastně (trochu v nadsázce) velkým západním taoistickým filosofem a jeho povaha spočívající v bezstarostnosti, nenucenosti, přirozenosti, přirozené zvědavosti a upřímnosti je v souladu s podstatou taoistického smýšlení. Jeho údajnou hloupost považuje ve skutečnosti za dokonalou prostotu, projev čisté mysli. Považuje Púu za takzvanou „nepopsanou desku“, ideál taoismu, která se – jak uvádí – řekne v čínštině shodou náhod Pchu.¹ Prasátko je podle něj naopak ztělesněním filosofie Te. Hoff považuje právě Púovu prostomyslnost za *důvod*, proč Pú dokáže zazářit v situacích, kdy to od něj nikdo neočekává, a úspěšně vyřešit svým netradičním přístupem plynoucím z nesvázaného uvažování problémy, na nichž si negativistický Ijáček a přechytralá Sova s Králíčkem navzdory své „chytrosti“ vylámou zuby.

Spekulace, že by Milne coby typický britský spisovatel začátku 20. století psal *Medvídku Pú* pro svého syna jako příručku taoismu, je asi přece jen trochu divoká. Hoffovu publikaci proto je třeba vnímat spíše jako obecné seznámení se základy taoistické filosofie a jejich názorné vysvětlování na pasážích a postavách z Milneova díla.

To ale nic nemění na tom, že knihy o Púovi jsou nesporně zdrojem nemalé životní moudrosti (ač ne konkrétně taoistické), přirozeně integrované do díla, a to přesně v takové míře, jakou jsou schopni dětské čtenáři pochopit a užít. Milne psal pohádky především pro svého syna, který byl, ať už sebevíc bystrý, šestiletým dítětem. Srovnáme-li Púu například s *Malým princem*, jinou celosvětově populární dětskou knihou z 20. století, dojdeme k závěru, že zatímco Pú je skutečně dětskou knihou, která má potenciál pobavit a poučit *děti*, v případě *Malého prince* se vlastně o dětskou knihu nejedná – při vši její abstraktnosti, metaforičnosti a filosofičnosti lze s jistotou předpokládat, že pouze dospělý čtenář, a to ještě přemýšlivý, otevřený a s určitými zkušenostmi, ji docení.

Púova moudrost není možná tak nebetyčně hluboká a do symbolů zašifrovaná, jako obsah *Malého prince*, je však o to cennější, že je zcela srozumitelná a s humorem podaná. Ve druhé kapitole *Púu* jde medvěd na návštěvu ke Králíčkovu a ten jej vydatně pohostí. (str. 18: ...,Chceš k

¹ Ve skutečnosti byl medvěd údajně pojmenován *Winnie-the-Pooh* podle kanadské černé medvědice Winnie z londýnské zoo a jisté labutě jménem Pooh, která se objevuje jako samostatná postava i ve sbírce *When We Were Very Young*. V knize je pak vznik jeho jména vysvětlen tak, že se mu začalo říkat Pú, když tak odfoukával mouchy, které mu sedaly na nos.

chlebu med, nebo kondenzované mléko?“, (Pú) byl tak vzrušen, že řekl: „Obojí,“ a pak, aby nevypadal tak chamtivě, dodal: „Ale s chlebem se neobtěžuj, prosím.“) Na odchodu však zjistí, že se po dobrém najedení zasekl ve vchodu nory a nemůže ani tam, ani zpátky. Jediným řešením situace je to, že musí asi tak týden počkat, než zhubne. Králíček pragmaticky využívá situace, že si udělá z jeho nohou věšák na ručníky, a optimisticky vysloví naději, že snad na zaseknutého Púa aspoň nebude padat sníh. A autor opravdu nechá Púa za jeho drobný hřích přežrání se v noře celý týden trčet – stejně jako mnohé situace v životě nemají okamžité řešení a bez trpělivého počkání se nedají vyřešit. Žádná závažná filosofie, ale přesto mile popsany cenný postřeh.

Nedílnou součástí *Medvídka Pú* je pak samozřejmě suchý britský humor. Je rafinovaný, ironický, v pozdějších kapitolách z *Púova zátiší* ještě nabírá na drsnosti, a je mnohdy spjatý s tragikomickou karikaturou Ijáčka. Několik příkladů za všechny:

(str. 44: *Ijáček, starý šedivý osel, stál na břehu potoka a hleděl na svůj obraz ve vodě. „Dojemný,“ řekl. „To je to pravé slovo. Dojemný.“*)

(str.46: - „*Jsi takový smutný, Ijáčku*“ - „*Smutný? Proč bych byl smutný? Mám narozeniny. Nejšťastnější den v roce.*“ - „*Narozeniny?*“ řekl Pú užasle. - „*Ovšem. Nechápeš? Podívej na všechny ty dárky. Mávl nohou. „Podívej se na ten sváteční dort. Svíčky a růžová poleva.*“ (...) „*Dárky?*“ řekl Pú. „*Sváteční dort? A kde?*“ - „*Cožpak nevidíš?*“ - „*Ne,*“ řekl Pú. - „*Já také ne,*“ řekl Ijáček. „*Žert,*“ vysvětloval. „*Haha!*“)

(str. 176: - „*Nazdar, Ijáčku!*“ volali vesele. - „*No, no!*“ řekl Ijáček. „*Snad jste nezabloudili?*“ - „*Přišli jsme tě navštívit,*“ řeklo Prasátko. „*A podívat se na tvůj dům. Podívej Pú, ještě stojí!*“ - „*Já vím,*“ řekl Ijáček. „*Je to zvláštní. Někdo by měl přijít a zbořit ho.*“)

(str. 156: (*Ijáček spadl do potoka*) „*Ijáčku, co tam děláš?*“ řekl Králíček. - „*Dám ti třikrát hádat, Králíčku. Kopám tady jámu v zemi? Neuhodl. Skáču si na doubku z větve na větev? Neuhodl. Čekám, až mi někdo pomůže z vody? Uhodl. Dopřej Králíčkovu času, a vždycky najde správnou odpověď.*“)

str. 157: (*Pú vymýšlí, jak jej dostat z vody*) „*To je tak, kdybychom všichni házeli kameny do řeky po straně Ijáčkově, udělaly by se vlny a ty by ho doplavily na druhou stranu.*“ (...) - „*A co kdybychom ho omylem trefili?*“ řeklo Prasátko. - „*Nebo co kdybychom ho omylem netrefili,*“ řekl Ijáček. „*Promyslete všechny možnosti, než se začnete bavit.*“)

Jindy stačí dobře postavená oznamovací věta vypravěčova:

(str. 163: *Jednoho dne seděli Králíček s Prasátkem před Púovým domkem a poslouchali Králíčka a Pú seděl s nimi.*)

Milneho jazykový styl je skutečně velmi britský ve své eleganci a údernosti. Ať je překlad sebelepší, stejně nelze postihnout některé jazykové nuance originálu v plné šíři, například slovní hříčka z kapitoly, v níž Pú objeví „severní tyčnu“ v podobě tyče, v originále prostě „north pole“.

Pozoruhodným jazykovým aspektem je také to, že k postavě Prasátka je celou dobu odkazováno ve středním rodě, jako by bylo bezpohlavní. A v této souvislosti jistě také mnohý čtenář zapřemýšlí, jaký je vlastně vztah Púa a Prasátka; často jsou vyobrazeni ruku v ruce, chodívají společně, z jejich rozhovorů je patrné, že k sobě cítí skutečně velmi silnou náklonnost, slabé a bojácné Prasátko hledá oporu a ochranu v bezstarostném medvědovi... ale přesto není nic jednoznačného řečeno.

Nicméně ani pevné pouto Púa k Prasátku není ušetřeno toho, k čemu dojde v úplně poslední kapitole *Púova zátíší*: Kryštůfek Robin, který už nějakou dobu předtím nemá na své kamarády příliš mnoho času, protože začal chodit do školy, nakonec úplně odejde ze Stokorcového lesa. Se všemi se rozloučí a nechá je tam, nikoho nevezme s sebou kromě Púa. Jdou společně na vrcholek lesa a jejich dialog je jedním z nejpozoruhodnějších v celé knize. (str. 199/200: (...) „*To se mi taky líbí,“ řekl Kryštůfek Robin, „ale ze všeho nejradši mám nedělat nic.“ - „A jak to děláš?“ zeptal se Pú po dlouhém přemítání. - „No to je, když na mne někdo zavolá, zrovna když to chci dělat, Kryštůfku, co teď budeš dělat? a já řeknu, Ale nic a pak to jdu dělat.“ - „Ach tak,“ řekl Pú. - „To si člověk jen tak chodí a poslouchá všechno, co není slyšet, a nestará se o nic.“ - „Aha!“ řekl Pú.)*

V kontextu vztahů mezi jednotlivými postavami knihy se může takový konec, kdy Pú s Kryštůfkem všechny spolu opustí, jevit jako nesmírně krutý a nesmyslný. Čtenáři přece musí být takové zakončení po všech dobrodružstvích, co spolu všichni prožili, velmi líto. Ale oprostíme-li se od doslovnosti, poznáme, že se nejedná o nic jiného, než konec Kryštůfkova dětství. Doby, kdy si hrál s hračkami, už jsou zřejmě nenávratně pryč, jako se to přirozeně stává u každého a nenávratně, ať už pro něj jeho hračky znamenaly sebevíc. A jaký definitivnější a pádnější závěr než konec dětství by ostatně mohla dětská knížka mít?

Přesto je tu ale Pú, jeho nejmilejší hračka, jako kus dětství, který si Kryštůfek – jak je řečeno v samém závěru – bude v sobě nosit napořád. (str. 202: „*Pú,“ řekl Kryštůfek Robin vážně, „až já – až už nebudu docela -“ zarazil se a spustil znovu. „Pú, ať se stane cokoliv, ty tomu porozumíš, vid’?“ - „Čemupak porozumím?“ - „Ale ničemu.“ Zasmál se a vyskočil. „Pojďme!“ - „Kam?“ řekl Pú. - „To je jedno,“ řekl Kryštůfek Robin. Tak spolu odešli. Ať jdou kamkoli a ať je cokoli potká na začarovaném místě na vrcholku Lesa, chlapeček a Medvěd si budou stále hrát.“)*

Použité zdroje a literatura:

- [http:// www.wikipedia.org](http://www.wikipedia.org)
 - HOFF Benjamin: Pú a Tao (Volvox Globator, Praha, 1996, překlad Lucie Cronin-Kliková)
 - MILNE Alan Alexander: Medvídek Pú (Albatros, Praha, 1984, 6. vydání, překlad Hana Skoumalová)
-